

ПРОГРАМА
тестування із загальної навчальної правничої компетентності
осіб, які бажають навчатися на другому (магістерському) рівні вищої освіти за
спеціальністю 081 «Право»
на базі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Передмова

Зміст програми тестування із загальної навчальної правничої компетентності відповідає положенням Концепції вступного випробування осіб, які претендують на навчання за кошт державного бюджету для здобуття ступеня магістра спеціальністю 081 «Право», на основі технології зовнішнього незалежного оцінювання з використанням тесту загальної навчальної правничої компетентності (ТЗНПК). У програмі обґрунтовано доцільність упровадження тесту ТЗНПК, визначено його мету, засадничі принципи, загальні змістові параметри й процедуру тестування на основі ТЗНПК як частини зовнішнього незалежного оцінювання осіб, які вступають на навчання до магістратури на правничі спеціальності за комплексним тестом із правознавства¹.

Зміст програми тестування із загальної навчальної компетентності не спеціалізований за визначеною предметною галуззю, оскільки *загальна навчальна правнича компетентність* як різновид компетентностей – динамічної комбінації знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, що визначають здатність особи успішно здійснювати професійну й подальшу навчальну діяльність як результат навчання на певному рівні вищої освіти², – становить особистісне психодіяльнісне утворення, яке формується під час засвоєння змісту всіх навчальних дисциплін, визначених освітньо-професійними програмами (ОПП) вищих навчальних закладів для навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти як за спеціальністю 081 «Право», так і за іншими бакалаврськими програмами³ відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ), зокрема в частині непередметних, неспеціалізованих здатностей, умінь і навичок майбутніх фахівців.

Сутнісні елементи, що утворюють структуру ЗНК як такої, у своїй основі формуються передусім на перетині мовно-комунікативних і логіко-математичних дисциплін. Це дозволяє говорити про важливість для формування ЗНК таких предметних галузей, як лінгвістика, теорія комунікації, прагматика, текстознавство, риторика, теорія інформації, математика, статистика, логіка та т.ін., у межах яких закладаються важливі для індивіда здатності мислити вербальними й знаково-символічними образами, оперувати логічними категоріями, структурувати інформацію, здійснювати основні мисленнєві операції (аналізу, синтезу, оцінювання та ін.) тощо.

Із цього випливає, що визначені Концепцією три змістових блоки завдань ТЗНПК, а саме:

- завдання на критичне мислення,
- завдання на аналітичне мислення,
- завдання на логічне мислення, –

засновані на засадничих категоріях, поняттях, концептуальних положеннях названих вище галузей. Важливо підкреслити, що здобутки цих предметних галузей задіяні для потреб ТЗНПК у розрізі їх придатності для створення тестових завдань, орієнтованих на

¹Комплексний тест на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право» передбачає предметний тест (субтест) і тест (субтест) загальної правничої компетентності, упровадження яких визначено наказом Міністерства освіти і науки України від [??????](#).

²Визначення Закону України «Про вищу освіту».

³Відповідно до пункту 10 статті 44 «Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів» Закону України «Про вищу освіту» прийом на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра здійснюється за результатами вступних випробувань. Особа може вступити до вищого навчального закладу для здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра, здобутого за іншою спеціальністю, за умови успішного проходження додаткових вступних випробувань з урахуванням середнього бала документа про вищу освіту бакалавра [цит. за: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page4>].

вимірювання умінь і навичок індивіда виявляти у вербальному матеріалі його сутнісні змістові й формальні характеристики, аналізувати наявну в ньому інформацію – в імпліцитному або експліцитному вигляді, трансформувати й формалізувати її в логічні, математичні моделі, оцінювати на підставі певних критеріїв та умов, синтезувати, виходячи з цього, ціннісні судження, умовиводи тощо.

Відповідно до цього завдання кожного зі змістових блоків ТЗНПК передбачають, по-перше, знання й розуміння базових понять, представлених у цих завданнях у знятому вигляді, а також положень названих вище дисциплін і, по-друге, вміння користуватися базовими методами науково-практичного пізнання (дедуктивними й індуктивними), здійснювати типові для будь-якої пізнавальної діяльності мисленнєві операції (аналізу, синтезу, формалізації, моделювання, трансформації, класифікації, диференціації, ієрархізації, структуризації, порівняння, зіставлення та под.).

З огляду на це програма ТЗНПК структурує потенційний зміст тестових завдань у формі двох блоків:

- 1) **концептуально-поняттєвого**, який окреслює актуальні для завдань відповідного змістового розділу теоретичні поняття, розуміння сутності яких на базовому рівні є бажаним, але не обов'язковим для виконання цих завдань;
- 2) **практично-діяльнісного**, який окреслює типові операції (уміння, навички, компетенції), якими має володіти особа для розв'язання завдань відповідного змістового розділу.

Тестові завдання в тесті ЗНПК, як правило, стосуються різних видів текстів (мікротексти, тексти, уривки текстів, тематично поєднані пари текстів тощо).

Основними якісними параметрами текстів є такі:

- 1) актуальність / типовість / життєва значущість (практична цінність) проблеми, порушеної в тексті;
- 2) недискримінаційність за ознаками раси, кольору шкіри, віросповідання, статі та ін.;
- 3) композиційно-структурна складність;
- 4) чіткість центральної «точки зору» й наявність супровідних і протилежних позицій тощо;
- 5) насиченість фактажем, прикладами, аргументацією тощо;
- 6) художньо-риторична якісність;
- 7) словникове й граматичне різноманіття й складність.

Ці характеристики передусім стосуються текстів *на критичне мислення*.

Тематика текстів, як правило, стосується таких аспектів життя, як: суспільство й людина; держава, політика й право; культура й традиції; технології й техніка; освіта й наука; здоров'я, спорт, медицина, екологія; історія й особистий досвід; комунікації й масмедіа; економіка й трудова діяльність, – хоча може бути розширена іншими темами за умови дотримання вказаних вище якісних параметрів.

За стильовими ознаками тексти в основному можуть бути офіційно-діловими, науковими, публіцистичними, художніми, епістолярними. В окремих випадках можливе залучення текстів розмовного й конфесійного стилів, якщо чітко дотримано якісних параметрів, визначених вище.

За жанром тексти можуть бути різними, однак їх діапазон обмежений, що зумовлено максимально допустимим обсягом тексту в тесті. Тому основними жанровими формами, яких можуть стосуватися тестові завдання, є нарис, повідомлення, інтерв'ю, замітка, есе, блогівий запис, новела, ескіз, шкід, замальовка, етюд, звіт, лист, заява, протокол, пояснювальна, доповідна, аналітична записки та под.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ програми	Концептуально-поняттєвий блок (поняттєве поле)	Практично-діяльнісний блок
Критичне мислення	<p>мовець, слухач, автор, читач, учасник спілкування, комунікант, адресат, адресант, мовна особистість, комунікативна роль;</p> <p>образ, оповідач, герой, персонаж, дійова особа, текст, метатекст, гіпертекст, підтекст, інтертекстуальність;</p> <p>опис, розповідь, роздум (міркування);</p> <p>комунікація (вербальна й невербальна), спілкування, комунікативний процес, мовленнєва дія (комунікативний акт), вербальний контакт, монолог, діалог, полілог, дискурс;</p> <p>мотив, мета спілкування (комунікативна мета), інтенція (намір) мовця, функція, стратегія, тактика, кодекс, закон, принцип, максима комунікації;</p> <p>ситуація, контекст, умови спілкування, статус, комунікативна роль;</p> <p>інформація, повідомлення, обсяг інформації, позатекстова інформація, експліцитна інформація, імпліцитна інформація, фільтр, фрейм;</p> <p>пресупозиція, інференція, експлікатури, імплікатури, тема-ремне членування (відоме, дане);</p> <p>цілісність, зв'язність, інформативність, логічність, експресивність, емоційність;</p> <p>зміст, тема, мікротема, ідея, головна думка, побічна ідея;</p> <p>дійсність, референція, факт, уява, уявлення, поняття, концепт, судження, оцінка, значення, смисл, концептуальна картина світу;</p> <p>форма, структура, назва, композиція, сюжет, фабула,</p>	<p>Знаходити, упізнавати, оцінювати в тексті інформацію.</p> <p>Розрізняти, інтерпретувати, оцінювати позиції, ролі учасників комунікації.</p> <p>Визначати інтенцію (намір) автора (мета тексту або його частини).</p> <p>Аналізувати, тлумачити мотиви (відкриті й приховані) дій, учинків мовців (персонажів).</p> <p>Виявляти й аналізувати ставлення автора / мовця до повідомлюваного.</p> <p>Розрізняти й інтерпретувати логічно-об'єктивний та емоційно-оцінний аспекти тексту.</p> <p>Визначати й інтерпретувати стратегії, тактики учасників комунікації.</p> <p>Визначати основну й побічні ідеї, диференціювати їх.</p> <p>Визначати тему, мікротеми, опорні слова.</p> <p>Визначати умови (пресупозиції), важливі для чинності міркувань, інформації.</p> <p>Розуміти експліцитну (наявну в тексті) й виявляти імпліцитну (може бути виведена з тексту) інформацію.</p> <p>Аналізувати організацію інформації в тексті.</p> <p>Аналізувати композицію, структуру, хронологічну організацію тексту.</p> <p>Виявляти взаємозв'язки частин тексту, різних текстів.</p> <p>Узагальнювати концептуальні положення тексту.</p> <p>Простежувати логіку міркувань, доводів мовця.</p> <p>Зіставляти різні позиції, точки зору, інтерпретації.</p> <p>Прогнозувати можливі зміни змісту тексту в разі зміни контексту.</p> <p>Проводити аналогії до тверджень або аргументів у тексті.</p>

	<p>абзац, надфразна єдність, топос, хронотоп (часопростір); мова, мовна картина світу, мовлення, код, мовний (вербальний) засіб вираження, невербальний засіб, стилістичний засіб виразності, риторична фігура, риторичний прийом; стиль (науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній, епістолярний, конфесійний, розмовно-побутовий), підстиль, рід, жанр; закон риторики, розділ риторики, інвенція, диспозиція, елокуція / елоквенція, меморія, акція, логос, етос, пафос, топос; комунікативна позиція, точка зору, доведення, переконання, преференція, провокування, затягування, апеляція (звертання), запрошення, вибачення, наказ, прохання, привітання, дискусія; комунікативна поведінка, домінування, маніпуляція, суперництво, партнерство, співробітництво, конфлікт, компроміс; етикет, формула ввічливості, кліше, ціннісна картина світу; звук, слово, речення, висловлення, фраза, питання, відповідь, репліка, пропозиція, інтонація, наголос, засіб зв'язку</p>	<p>Виявляти слабкі й сильні аргументи, хибні судження й висновки, суперечності. Виявляти деталі важливих для розуміння позиції Розпізнавати модальність / тональність тексту. Розрізняти засновки, тези, аргументи, приклади. Визначати вплив нової інформації на твердження або аргументи в наведеному тексті (текстах). Розвивати ідею, позицію за зміни умов. Розрізняти факти й судження про них, факти й інтерпретації, дане й нове, об'єктивне й суб'єктивно-оцінне. Оцінювати цінність доказів, фактів, визначень. Оцінювати характеристики інформації. Виявляти засоби організації інформації (метатекст). Аналізувати риторичні аспекти тексту. Аналізувати стильові, жанрові, мовні особливості тексту. Розуміти й інтерпретувати значення слів, фраз, фрагментів у контексті. З'ясовувати призначення слів, фраз, фрагментів у контексті. Виявляти маніпулятивні, конфліктогенні тактики.</p>
<p>Аналітичне мислення</p>	<p>аналіз, синтез, дедукція, індукція, узагальнення, систематизація, абстрагування, ідеалізація, конкретизація; загальне, ціле, часткове, випадкове; структура, композиція, система, компонент, елемент, відношення, множина, категорія; поняття, силогізм; факт, аксіома, постулат, теорія, твердження, судження, істина, хиба, абсурд, умовивід, міркування;</p>	<p>Розуміти можливості застосування заданої системи відношень для вирішення поставленого завдання. Міркувати із умовними твердженнями («якщо – то») і розпізнавання логічно еквівалентні формулювання таких тверджень. Визначати твердження, які можуть або мають бути істинними для заданих фактів і правил. Визначати твердження, які можуть бути або мають бути істинними за даних фактів і правил разом із новою</p>

	<p>принцип, закон, закономірність; класифікація, клас, група; формалізація, моделювання, демонстрація, доведення, обґрунтування, аргументація, спростування тлумачення; непослідовність, протиріччя; теза, аргумент, умова, засновок, висновок; алгоритм, процедура, процес, дія, діяльність; кон'юнкція, диз'юнкція, імплікація, заперечення; спосіб, метод, методологія; таблиця, схема, графік, рисунок</p>	<p>інформацією у формі додаткових або суттєвих фактів або правил. Визначати твердження, які в заданому контексті є логічно-еквівалентними вихідному твердженню й можуть його замінити, щоб при цьому можливі результати від цього не змінилися. Виокремлювати й диференціювати поняття (об'єктів) й відношення. Розуміти поняття й відношення Установлювати зміст і структуру понять і відношень Визначати несуперечливість теорії (побудова (або розпізнавання) конкретної реалізації (моделі) теорії, тобто конкретного набору об'єктів, які задовольняють визначенням, мають відповідні відношення й задовольняють наданим аксіомам (правилам) або, навпаки, – дедуктивно доведення неможливості побудови такої моделі). Визначати (дедуктивно) властивості об'єктів і відношень структури. Визначати вплив додаткових аксіом (правил) - як вони впливають на властивості об'єктів і відношень. З'ясовувати, які додаткові аксіоми (правила) слід додати до теорії, щоб об'єкти й відношення отримали нові задані властивості. Робити висновки на основі зображень об'єктів та відомостей про них. Формалізувати зміст тверджень у вигляді схем, таблиць, графіків. Здійснювати нескладні арифметичні обчислення.</p>
<p>Логічне мислення (аргументація)</p>	<p>поняття і сутність аргументації; обґрунтування як принцип розвитку науки й логічного мислення; доказовість як необхідна умова розвитку науки;</p>	<p>Аналізувати судження: виокремлювати поняття й визначати складові судження (засновок, тезу, аргумент, доведення). Визначати головну ідею тези (висновку).</p>

	<p>факти, аргументи, дедуктивна та недедуктивна аргументації; доведення як найсильніший вид аргументації; структура доведення (теза, аргументи, демонстрація); прямі й непрямі доведення, спростування, його основні види; роль доведення й спростування в полеміці та плюралізмі думок; логічна структура аргументації, система правил аргументації (правила формулювання тези; правила формулювання аргументів; правила проведення демонстрації, можливі помилки та їх запобігання); основні різновиди доведення (пряме й непряме); пряме й непряме доведення в логіці висловлювань; непряме розділове доведення та їх використання; доведення за аналогією; критика та її види; спростування як окремий випадок критики, структура спростування; критика тези, аргументів, демонстрації; конструктивна та деструктивна критика; пряме й непряме спростування (за аналогією та розділове); правила, похибки й хитрощі в аргументації та критиці щодо тези, в аргументах, демонстрації; паралогізми, софізми, логічні парадокси; значення логічної аргументації в практичній діяльності юриста</p>	<p>Знаходити еквівалентні формулювання тези (висновку). Визначати сильніші або слабкіші формулювання тези (висновку). Визначати вплив нових фактів або норм на судження. Визначати факти, які підсилюють або послаблюють аргументацію. Визначати правила (закони), які удосконалюють аргументацію. Визначати форму доведення і вміти виражати його у термінах й у символній формі. Уміти застосовувати закони формальної логіки для перетворення логічних виразів з метою проведення дедуктивних доказів методами математичної логіки. Знати й уміти використовувати квантори в логічних міркуваннях. Уміння застосовувати поняття логічного наслідку, необхідної і достатньої умови. Уміти проводити непряме доведення від супротивного. Уміти проводити непряме і розділове доведення. Уміти проводити доведення за аналогією. Уміти розпізнавати аналогії в аргументації. Уміти будувати аргументацію за аналогією. Уміти знаходити слабкі місця в аргументації, критикувати і спростовувати аргументацію. Уміти будувати обґрунтовані висновки.</p>
--	--	--